

Bacheloroppgave

ADM650 Jus og administrasjon

Norges posisjon i internasjonale klimaforhandlinger

Camilla Johansen

Totalt antall sider inkludert forside: 22

Molde, 21. mai 2012

Obligatorisk egenerklæring/gruppeerklæring

Den enkelte student er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler om kildebruk. Erklæringen skal bevisstgjøre studentene på deres ansvar og hvilke konsekvenser fusk kan medføre. Manglende erklæring fritar ikke studentene fra sitt ansvar.

Du/ dere fyller ut erklæringen ved å klikke i ruten til høyre for den enkelte del 1-6:		
1.	Jeg/vi erklærer herved at min/vår besvarelse er mitt/vårt eget arbeid, og at jeg/vi ikke har brukt andre kilder eller har mottatt annen hjelp enn det som er nevnt i besvarelsen.	☒
2.	Jeg/vi erklærer videre at denne besvarelsen: <ul style="list-style-type: none">• ikke har vært brukt til annen eksamen ved annen avdeling/universitet/høgskole innenlands eller utenlands.• ikke refererer til andres arbeid uten at det er oppgitt.• ikke refererer til eget tidligere arbeid uten at det er oppgitt.• har alle referansene oppgitt i litteraturlisten.• ikke er en kopi, duplikat eller avskrift av andres arbeid eller besvarelse.	☒
3.	Jeg/vi er kjent med at brudd på ovennevnte er å <u>betrakte som fusk</u> og kan medføre annullering av eksamen og utestengelse fra universiteter og høgskoler i Norge, jf. Universitets- og høgskoleloven §§4-7 og 4-8 og Forskrift om eksamen §§14 og 15.	☒
4.	Jeg/vi er kjent med at alle innleverte oppgaver kan bli plagiatkontrollert i Ephorus, se Retningslinjer for elektronisk innlevering og publisering av studiepoenggivende studentoppgaver	☒
5.	Jeg/vi er kjent med at høgskolen vil behandle alle saker hvor det forligger mistanke om fusk etter høgskolens retningslinjer for behandling av saker om fusk	☒
6.	Jeg/vi har satt oss inn i regler og retningslinjer i bruk av kilder og referanser på biblioteket sine nettsider	☒

Publiseringsavtale

Studiepoeng: 15

Veileder: Dag Magne Berge

Fullmakt til elektronisk publisering av oppgaven

Forfatter(ne) har opphavsrett til oppgaven. Det betyr blant annet enerett til å gjøre verket tilgjengelig for allmennheten (Åndsverkloven, §2).

Alle oppgaver som fyller kriteriene vil bli registrert og publisert i Brage HiM med forfatter(ne)s godkjenning.

Oppgaver som er unntatt offentlighet eller båndlagt vil ikke bli publisert.

Jeg/vi gir herved Høgskolen i Molde en vederlagsfri rett til å gjøre oppgaven tilgjengelig for elektronisk publisering:

ja nei

Er oppgaven båndlagt (konfidensiell)?

ja nei

(Båndleggingsavtale må fylles ut)

- Hvis ja:

Kan oppgaven publiseres når båndleggingsperioden er over?

ja nei

Er oppgaven unntatt offentlighet?

ja nei

(inneholder taushetsbelagt informasjon. Jfr. Offl. §13/Fvl. §13)

Dato: 21. mai 2012

Innhold

Innledning	1
Problemstilling og avgrensing	2
Nærmere om problemstillingen	2
Teori	2
Ulike syn på globalisering.....	3
Tesen om hyperglobalisering	3
Skeptikerne.....	5
Nasjonalstaten	7
Valg av metode	7
Empiri	9
Internasjonale klimaforhandlinger	9
Norsk klimapolitikk	11
Norges posisjon i internasjonale klimaforhandlinger	14
Oppsummering	16
Litteraturliste	17

Innledning

Kloden er i ferd med å varmes opp og hovedårsaken er menneskeskapte utslipp av klimagasser de siste 50 årene. I perioden etter den industrielle revolusjon har temperaturen på jorden økt med opp i mot 0,8 °C globalt, og havnivået har steget med gjennomsnittlig 17 cm. På FNs konferanse om miljø og utvikling i 1992 ble FNs klimakonvensjon undertegnet. Den trådte i kraft i 1994, og dette ble for alvor starten på å kartlegge og redusere utslippene av drivhusgasser. Som en følge av klimakonvensjonen ble Kyoto-protokollen vedtatt i 1997. Protokollen legger rammebetingelser for utslipp av drivhusgasser, og trådte offisielt i kraft i februar 2005, da den var blitt ratifisert av de landene som til sammen stod for 55% av utslippene.

Bakgrunnen for denne oppgaven er i bunn og grunn at det har de siste 20 årene blitt svært mye fokus på klimaendringer. Da det ble avdekket at den globale oppvarmingen var menneskeskapt ble fokuset enda større, og internasjonale tiltak trådte i kraft. Dette er et veldig aktuelt tema som alle burde ta på alvor, for konsekvensene av å ikke gjøre noe med de menneskeskapte klimagassutslippene vil være katastrofale. Det er veldig spennende å se at Norge er så gode på disse tiltakene. Selv om det kan være vanskelig, så ser vi at Norge går foran som et godt eksempel ut mot resten av landene i verden. Norge er et land som slipper ut mye klimagasser og derfor er det viktig at vi tar dette problemet på alvor, og jobber aktivt for å redusere klimagassutslipp.

Temaet for denne oppgaven er hvordan Norge fører sin internasjonale klimapolitikk. Hensikten er å avdekke hvordan Norge bidrar i internasjonale klimaforhandlinger. Først vil jeg presentere problemstillingen min med visse avgrensninger. I teoridelen viser jeg til teoriene om hyperglobalister og skeptikere, samt å se litt nærmere på hvordan disse forholder seg til nasjonalstatens rolle internasjonalt. Det jeg i min drøfting vil prøve å avdekke er hvordan norsk klimapolitikk posisjonerer seg i forhold til disse teoriene. Jeg vil starte med å si litt om internasjonale klimaforhandlinger, deretter norsk klimapolitikk, for så å sette dette opp mot dokumentene jeg har analysert. Hele poenget blir å finne ut om Norge representerer en sterk nasjonalstat, eller om de har mer fokus på internasjonalt samarbeid uten så masse statlig styring i de internasjonale klimaforhandlingene.

Problemstilling og avgrensing

Som nevnt i innledningen vil målet med analysen være å avdekke hvordan Norge bidrar i internasjonale klimaforhandlinger, samt å knytte det opp mot teoridelen som består av ulike teorier om globalisering med fokus på nasjonalstatens rolle. Det jeg vil prøve å avdekke er hvor viktig nasjonalstaten er i følge norsk klimapolitikk.

Nærmere om problemstillingen

Problemstillingen jeg har endt opp med er *hvordan posisjonerer Norge seg i internasjonale klimaforhandlinger*.

Med posisjon mener jeg hvordan de ser på nasjonalstatens rolle i internasjonale klimaforhandlinger, samt se litt på hvor viktig denne posisjonen er i internasjonale klimaforhandlinger. For at begrepet internasjonale forhandlinger ikke skal bli for stort, vil jeg i hovedsak se på FNs klimakonvensjon, Kyotoprotokollen, og litt på forhandlingene som har fulgt etter at Kyotoprotokollen ble ratifisert. Grunnen til valget av disse er at FNs klimakonvensjon er det som ligger til grunn for alt av internasjonale klimaforhandlinger. Kyoto-protokollen er et resultat av klimakonvensjonen og er pr. dags dato den viktigste klimaavtalen som har blitt ratifisert.

For å belyse dette vil jeg analysere dokumenter fra regjeringen.no som omhandler norsk klimapolitikk. Hoveddokumenter blir Stortingsmelding nr. 34 fra 2006-2007 og Stortingsmelding nr. 21 fra 2011-2012, som omhandler norsk klimapolitikk.

Teori

I globaliseringen finner vi tre ulike syn på hva globaliseringen egentlig er og innebærer. Det første synet på globaliseringen finner vi hos hyperglobalistene. *Hyperglobalister* ser dagens globaliseringsepoke som et grunnleggende nytt fenomen som uunngåelig beveger verden i retning av én global økonomi, globalt styre og et globalt sivilsamfunn. Den andre gruppen, *Skeptikerne*, hevder at dagens globaliseringsepoke ikke er vesensforskjellig fra den verden opplevde i siste del av 19.århundre, og at verden faktisk er mindre preget av gjensidig avhengighet mellom nasjonene i dag enn den var på dette tidspunktet. Som et tredje syn på dette finner vi noen som mener at litt forenklet er utviklingen ikke rettlinjert, men at verden er gjenstand for *kompleks transformasjon*. (Claes, Hveem, Tranøy 2006, jfr.

Tranøy, Østerud 2001 og Hveem 2006). I denne oppgaven har jeg valgt å fokusere på hyperglobalister og skeptikere. Dette fordi da får jeg et klarere skille å gå ut fra, siden hyperglobalister og skeptikere befinner seg på motsatt side av skalaen. Jeg vil da få en mer konkret oppgave som viser klare skillelinjer mellom teoriene, og det blir da mer oversiktlig å bruke teoriene til å svare på problemstillingen.

Ulike syn på globalisering

Jeg skal i denne delen ta for meg to forskjellige syn på globalisering, sett i et generelt perspektiv. Dette er viktig for å belyse hvordan disse tre retningene forholder seg til globaliseringen og hva de i all hovedsak mener med begrepet globalisering, når jeg senere skal se på deres mening om nasjonalstaten.

Det må nevnes her at økonomisk globalisering står sterkt i disse skildringene. Jeg tar dette med fordi økologisk globalisering og økonomisk globalisering henger sammen på mange måter. For å forstå f.eks. internasjonale klimaforhandlinger må vi også se på de økonomiske aspektene ved disse teoriene.

Tesen om hyperglobalisering

Innenfor hyperglobalisering finner vi fire hovedpremisser. Disse gjelder verdi på uavhengig variabel, sentrale kausale prosesser, verdi på avhengig variabel og valg av analysenivå.

Det første premisset går ut på at verden har passert en terskel og at globaliseringen er en kvalitativ ny tilstand. Verdensøkonomiens utviklingstrinn er deres uavhengige variabel og at verdien av denne er globalisert. Vi er altså inne i en unik ny epoke som for alvor vokste frem ved den kalde krigens slutt. Vi kan trekke frem to personer som har gjort seg gjeldende i tiden etter Berlinmurens fall. Francis Fukuyama (1989,1992) ble verdensberømt for sin tese om historiens slutt - «The end of history». Hovedpoenget er at liberale ideer har vunnet en endelig seier og at det liberale demokrati og den liberale markedsøkonomien fra nå av vil bli helt dominerende organisasjonsprinsipper i den politiske og den økonomiske sfære.

Like etter kom Richard O'Brien (1992) med et postulat som omhandler «The end of geography». Hovedtanken er at sammenbindingen av verdens finansmarkeder i ett 24-

timers marked har gjort geografisk avstand irrelevant innenfor den finansielle sfæren. Dette ville da skape en rekke utfordringer for blant annet finansinstitusjoner og stater. Historiens og geografis slutt er dramatiske samtidsdiagnoser, men selv om de er ment som provoserende og spissformulerte, fremlegger de ganske effektivt at globalisering innebærer overgangen til en ny, unik fase i historien (Tranøy, Østerud 2001).

Det andre sentrale premisset som står nevnt i Tranøy, Østerud 2001, er sentrale kausale prosesser. Hyperglobalistenes resonnement på dette punktet består av to ledd, der det siste tilhører selve kjernen i deres tankegang. Det første leddet er at det er mer den teknologiske utviklingen enn de politiske valgene som binder markedet sammen. Her legger de spesielt vekt på nyvinninger innenfor teknologi- og kommunikasjonsteknologi, men det må også nevnes at ikke alle hyperglobalister er like opptatt av teknologi. Det andre leddet, som er helt sentralt, er at alle hyperglobalister er historiske materialister i den forstand at de mener at sammenbundne markeder gir opphav til økonomiske imperativer. Disse imperativene oppstår fordi transnasjonale nettverk innenfor handel, produksjon og finans overskrider de politiske grensene. Derfor kan disse imperativene nesten tvinge stater til å føre den politikken kapitaleiere foretrekker, eller at de kan true med relokalisering. Dermed får de mer makt når de kan true med å forlate eller redusere sin aktivitet innenfor statens territorium (Tranøy, Østerud 2001).

Hyperglobalistenes tredje premiss omhandler effekter, der det forventede resultatet er politisk og institusjonell tilnærmelser rundt neo-liberale ideer. Dette fører til at politiske myndigheter tøyer seg for å holde på etablerte produsenter og for å tiltrekke seg nye investeringer, altså at stater konkurrerer om kapital.

En av hyperglobalistenes fremste talsmenn, Kenichi Ohmae (1990, 1995), drar dette lenger enn de fleste neo-liberale profetene. Han mener at statene ikke bare blir minimumsstaten, men at de etterhvert vil bli helt borte og vi får en grenseløs verden: «The borderless world». Dette er en tilstand han mener vi til dels ser tilløp til allerede.

Det er ikke alle som er like ekstreme som Ohmae, men et fellestrekk er at de deler det samme «utenfra- og inn» perspektivet som vi identifiserer med denne posisjonens fjerde premiss: Det er endringer i statenes ytre miljø, ikke parallelle nasjonale prosesser, som presser frem denne tilnærmelsen. Deres analysenivå er det internasjonale systemet og man kan nok peke på nasjonale interessegrupper som drar fordel av globaliseringen og hjelper den fram (Tranøy, Østerud 2001).

Skeptikerne

Skeptikerne mener at drivkreftene i dagens globaliseringsepoke er staten og markedet, og at de ofte driver i motsatt retning. Mens nyliberale økonomiske globalister fremhever markedet som en institusjon som fordeler både effektivt og rettferdig uten for mye offentlig innblanding, peker skeptikerne på at den økonomiske globaliseringen fordeler skjevt, og at dette bidrar til fortsatt behov for offentlig politikk og statlige inngrep i markedet (Claes, Hveem, Tranøy 2006).

Basert på hva hyperglobalistene mener, kommer skeptikerne med flere motargumenter.

Den første gruppen skeptikere vi skal se på er de som ikke aksepterer påstanden om at dagens globaliseringsepoke representerer noe kvalitativt nytt i verdenshistorien. Denne posisjonens mest kjente talsmenn er de engelske forskerne Paul Hirst og Grahame Thompson. I sin bok «Globalization in question» går de kvantitativt til verks for å avsløre myten om globalisering. Metoden de bruker er å sammenligne økonomiske transaksjoner i den forrige liberale epoke (rundt forrige århundreskiftet) og dagens situasjon.

Hovedinntrykket er klart: observasjon langs de indikatorer Hirst og Thompson velger svekker tesen om hyperglobalisering. De ser også på regionalisering. De tegner et bilde på regionalisering, og viser til at det er en mer fremtredende motiv enn egentlig globalisering. Poenget er at hvis USA, Japan og EU *vil* sette seg ned å regulere verdensøkonomien på en strengere måte, *kan* de gjøre det. Det er ikke økonomiske «naturlover» som hindrer slik regulering, men politisk uenighet (Tranøy, Østerud 2001).

Den andre viktige skeptikerposisjonen angriper hyperglobalistenes forståelse av sentrale kausalprosesser. Der hyperglobalister tegner uniliære materielt funderte utviklingslinjer, ser Eric Helleiner (1994) et behov for kritisk, historisk rekonstruksjon. I boken «States and the reemergence of Global Finance» setter han et skarpt fokus på valg gjort av den største og mektigste aktøren, USA, en stat som er mektig nok til å forme systemet.

Hovedprosjektet er å vise hvilken rolle politiske krefter spilte for gjenreisningen av et globalt finansmarked. Historien fram mot dagens orden med frie kapitalbevegelser er lang og nyanserik. Det sentrale i denne sammenhengen, er at den rommer en distinkt politisk dimensjon som lett blir oversett, eller i beste fall underbetont, i hyperglobalistenes utlegninger. Helleiner legger for eksempel vekt på betydningen av at noen stater (USA og Storbritannia) gikk foran og deregulerte finansmarkedet, som dermed skapte en kompetitiv

dereguleringsdynamikk hvor andre stater fikk valget mellom å se sine finansinstitusjoner legge en større del av sin virksomhet utenlands, eller å liberalisere sine hjemmemarkeder. Dette er en politisk dynamikk, som begynner og slutter med politiske valg (Tranøy, Østerud 2001).

På et mer generelt plan i denne posisjonen, har Peter Evans (1997) påpekt at en sterk stat med robuste offentlige institusjoner gir konkurransefortrinn i internasjonalisert økonomi. Et eksempel er Singapore som bygde sin suksess på omfattende statlig styring (tigerøkonomiene). Den som har gått lengst i retning av å stille hyperglobalistenes nullsumanalyse av statsmakt og internasjonalisering på hodet, er Linda Weiss (1998). Hun mener blant annet at sterke stater virker som «jordmødre» for globalisering. Et sentralt poeng for Weiss er at hyperglobalister ser seg blinde på et gitt sett av statlige virkemidler: Gjør man dette er det lett å tro at statlig styring er i ferd med å opphøre, når det som faktisk skjer er at nye virkemidler tas i bruk (Tranøy, Østerud 2001).

En tredje kategori skeptikere er de som retter sitt hovedlys mot tanken om politisk og institusjonell konvergens rundt neo-liberale ideer. Robert Keohane og Helen Miller (1996) presenterer en moderat variant av dette synet. De foretrekker ordet internasjonalisering istedenfor globalisering. I motsetning til hyperglobalistene skiller Keohane og Milner skarpt mellom politikkenes innhold og de institusjoner politikken formes innenfor. Med dette modererer de konvergenshypotesens logikk.

Det fjerde, og siste bruddpunktet mellom hyperglobalister og skeptikere gjelder analysenivå. Velferdsstatsforskeren Paul Pierson (1998) diskuterer forholdet mellom globalisering og utfordringer i velferdsstaten. Han mener at i løpet av de siste 20 årene har velferdsstaten kommet under press. Videre konstaterer han at dette presset økte i en periode da verdensøkonomien ble mer globalisert. Det foreligger da korrelasjon, men det betyr ikke at vi kan regne med at det finnes en kausal sammenheng mellom fenomenene. Pierson trekker frem tre fenomener som han kaller for post-industrielt press. De utspiller seg som parallelle, indre utviklingsdynamikker. De påvirker forholdet mellom ressursforbruk og ressurstilgang i velferdsstaten slik at det utvikles press i retning av neo-liberale løsninger. Disse tre prosessene er henholdsvis befolkningsmodning, lavere produktivitetsvekst og program-modning. Fallende produktivitetsvekst har fremkommet at overgangen fra sekundærnæringer til tertiærnæringer som har vært dominerende i den sene etterkrigstidens økonomiske utvikling. Fallende produktivitet svekker den økonomiske veksten som igjen svekker skattebasen for velferdsstatsutgifter. Pierson påpeker at hvis den økonomiske

veksten hadde holdt seg på det nivået som var vanlig i Bretton Woods-epoken, 3-4 prosent, ville mange av dagens økonomiske problemer være unngått.

Fordi velferdsordninger over tid har blitt mer generøse, har program-modning medført høyere utgifter. De dekker større grupper, og det er større grupper med full opptjening som går gjennom systemene. Det blir et skjevt skille mellom den arbeidende befolkningen som bidrar med skatt- og premieinnbetaling og pensjonistene som netto henter ressurser ut av ordningene. Fallende produktivitet svekker den økonomiske veksten.

Nasjonalstaten

Et sentralt spørsmål i globaliseringen er om nasjonalstaten vil bestå. Hyperglobalistene mener at nasjonalstaten vil få mindre betydning og kanskje forsvinne helt mens skeptikerne mener at globaliseringen er avhengig av at nasjonalstaten skal bestå.

Nasjonalstaten blir definert som de institusjonene som sikrer at et område blir politisk administrert. En nasjonalstat må ha et gitt territorium, en befolkning, suverenitet og et politisk styre. Tanken bak nasjonalstaten er at et folk selv råder over sitt territorium og som opptrer som en selvstendig politisk enhet.

Globaliseringsepoken fra 1980-tallet har vært preget av et utbredt syn på statsmakten og staten som et problem. Det er først og fremst hyperglobalistene som har ført an i statskritikken. I følge dette synet har staten fått for stor makt, blitt for omfattende og tatt på seg for mange velferdsoppgaver (Claes, Hveem, Tranøy 2006).

Valg av metode

Først skal jeg se litt på utviklingen av problemstillingen. Jeg startet med å finne det teorien jeg ville forankre oppgaven min i. Dette ble globalisering, med fokus på klimaforhandlinger og problemene dette medførte, samt å sette det opp mot hyperglobalister, skeptikere og teorien om kompleks gjensidig avhengighet. Dette ble alt for vidt, så jeg begrenset meg til å se på Kyoto-protokollen og klimaforhandlingene i Durban i 2011. Deretter kom spørsmålet: Hvilket/hvilke land skal jeg konsentrere meg om? Jeg tenkte litt på å analysere dokumenter fra begge forhandlingene og ta for meg to land som jeg kunne sette opp mot hverandre og sammenligne. Det jeg oppdaget var at dette også ble svært omfattende, og endte derfor opp med all fokus på Norge og Norges posisjon i internasjonale klimaforhandlinger, som f.eks. Kyoto-protokollen og

klimaforhandlingene i Durban. Med dette temaet hadde jeg all tilgjengelig informasjon åpent på regjeringen.no og FNs hjemmesider. Dette medførte at prosjektet ble gjennomførbart.

Så måtte jeg se på hvordan jeg skulle undersøke dette. Jeg endte opp med en kvalitativ tilnærming. Innen denne tilnærmingen finnes det flere måter å samle inn data på. Det å gjennomføre intervju kunne være problematisk, i og med at personene jeg ville ha intervjuet ikke finnes i umiddelbar nærhet. Her måtte jeg se på hvor mye tid og ressurser jeg hadde. Det ideelle innen å intervjuer var f.eks. Bård Vegar Solhjell som er miljøvernminister. Det å gjennomføre intervjuer ville gitt oppgaven min mer dybde og fylldigere informasjon, men tidsrommet jeg hadde for å skrive oppgaven var for lite til å få gjennomført intervju.

På hjemmesiden til Regjeringen, regjeringen.no, finnes det mange dokumenter og Stortingsmeldinger som omhandler norsk klimapolitikk. Dette handler da om innsamling av sekundærdata. Dokumentundersøkelser egner seg først og fremst når det er umulig eller svært vanskelig å samle inn primærdata. Målet vil være å kartlegge situasjonen (Jacobsen 2005). Et annet punkt som er relevant innen dokumentanalyse er når vi vil kartlegge hva mennesker faktisk har sagt eller gjort. I dette tilfellet blir mennesker definert som de myndighetspersonene som samles for å utføre miljøpolitikk.

Dokumentene på regjeringen.no er offentlige. Derfor vil det ikke være noe problem å referere til dem, og hensyn til personvern vil ikke være nødvendig. Regjeringen.no er også en legitim kilde som det er mulig å stole fullt og helt på, på grunn av troverdigheten som Regjeringen har.

Empiri

Underveis i arbeidet med å samle inn empiri, har Regjeringen kommet ut med en ny klimamelding. I utgangspunktet skulle jeg ta utgangspunkt i klimameldingen fra 2007 (St.meld.nr.34), men siden det har kommet en ny, supplerer jeg empirien med den. Det å bruke kun Stortingsmeldinger som data, vil gi meg et litt snevert syn på det jeg egentlig leter etter og skal besvare i denne oppgaven. Derfor har jeg også tatt en titt på hva miljøvernorganisasjoner og næringslivet mener om norsk klimapolitikk. Det som derimot er viktig er å legge Stortingsmeldingene som grunnlag, for så å komme med hva andre mener om saken. Det vil gi et mer nyansert bilde på hva norsk klimapolitikk egentlig dreier seg om. Det vi ser som typisk gjennom hele prosessen er at miljøvernorganisasjoner aldri blir helt fornøyde med regjeringens klimatiltak, mens næringslivet stiller seg mer positivt.

Internasjonale klimaforhandlinger

I 1998 ble FNs klimapanel opprettet. Dette fordi en rekke forskere la frem urovekkende forskningsresultater som baserte seg på at den globale oppvarmingen var menneskeskapt. Klimapanelet er et unikt internasjonalt samarbeid mellom forskere og myndigheter. De legger frem grundige rapporter basert på høringer med både myndigheter og forskningsmiljøer. De utfører ikke selve forskningen selv, men har opprettet arbeidsgrupper bestående av forskere og eksperter.

Hovedarbeidet til klimapanelet består av å komme med hovedrapporter med seks til sju års mellomrom. De første rapportene som kom i 1990 og 1995, var hovedkonklusjonene til at det trolig har vært en merkbar menneskelig påvirkning på det globale klimaet. I den tredje rapporten som kom ut i 2001 ble en forsterkning av konklusjonen fra de to første rapportene. I den fjerde rapporten fra 2007 slo forskerne med sikkerhet fast at menneskelig aktivitet siden 1950 har bidratt til global oppvarming. De slo fast at påvirkningen fra menneskelig aktiviteter har vært fem ganger større enn virkningen av økt solstråling i dette tidsrommet (Meld. St.21, 2011-2012).

Det sentrale rammeverket for det internasjonale klimasamarbeidet er FNs klimakonvensjon. Konvensjonen ble vedtatt i 1992 og ratifisert av 195 parter. Det langsiktige målet er å stabilisere konsentrasjonen av klimagasser i atmosfæren til et nivå

som forhindrer en farlig og negativ menneskeskapt påvirkning av klimasystemet. Klimakonvensjonen er folkerettslig bindende og partene er forpliktet til å etablere klimastrategier og gjennomføre nasjonale tiltak for å begrense utslippene. Et viktig punkt er at industriland skal gå foran i bekjempelsen av klimaendringene. Klimakonvensjonen plikter også industriland til å bidra til å redusere utslippene i utviklingsland gjennom finansiering, kapasitetsbygging og teknologiutvikling.

Under Klimakonvensjonen finner vi Kyotoprotokollen fra 1997. Den er også en folkerettslig internasjonal bindende avtale. Alle industriland, unntatt USA, har under Kyotoprotokollen rettslig forpliktet seg til tallfestede utslippsreduksjonene. Protokollen inneholder tre fleksible mekanismer. Den første mekanismen er internasjonal kvotehandel. Det går ut på at land med utslippsforpliktelser kan kjøpe og selge kvoter seg imellom. Den andre mekanismen er felles gjennomføring som innebærer at land med utslippsforpliktelser kan samarbeide om utslippsreducerende prosjekter, der landet som betaler får godskrevet reduksjonene. Den siste mekanismen, Den Grønne utviklingsmekanismen går ut på at land med utslippsforpliktelser kan betale for utslippsreducerende prosjekter i utviklingsland som selv ikke har noen forpliktelser, og at det industrilandet da får godskrevet klimareduksjonen. Disse mekanismene bidrar til et mer kostnadseffektivt regime i og med at klimautslippene reduseres der det koster minst, samtidig som de samlede utslippene under Kyotoprotokollen holdes fast. På grunn at av det kun er industrilandene som har rettslig bindende forpliktelser, og at USA ikke har ratifisert protokollen, ble ikke målet for første forpliktelsesperiode om en samlet reduksjon i utslipp på 5,2 prosent nådd (Meld. St.21, 2011-2012).

I perioden fra 2007 og til i dag har det vært gjennomført en rekke klimakonferanser; Bali i 2007, København i 2009, Cancún i 2010 og Durban i 2012. Etter klimakonferansen på Bali i 2007 har klimaforhandlingen foregått i to hovedspor. Det skulle jobbes mot en ny bindende klimaavtale som en forlengelse av Kyotoprotokollen, og en handlingsplan i et forpliktende internasjonalt samarbeid om å begrense klimaendringene. Handlingsplanen som ble resultat av Balikonferansen, Bali-mandatet inkluderer ikke noen avklaring av hvilken juridisk form sluttresultatet skulle ha.

Partsmøtet under klimakonvensjonen i København i 2009 ble den første viktige milepælen etter Bali-møtet. Selv om de ikke klarte å konkludere i spørsmålet om en ny forpliktelsesperiode under Kyotoprotokollen, så ble det for første gang etablert tiltak for utslippsreduksjoner også i utviklingsland skulle forankres, konkretiseres og følges opp

under Klimakonvensjonen. København-avtalen gav også viktige politiske avklaringer rundt sentrale forhandlinger under Bali-mandatet. I Cancún 2010 gikk forhandlingsprosessen ut på å formalisere og å utdype København-avtalen. Det fremforhandlet et sett at utfyllende elementer og regler på flere områder, som forankret formelt det langsiktige målet om å begrense den globale oppvarmingen til under to grader. Det ble også fastsatt at det skulle foretas periodevise gjennomganger av det langsiktige målet. Under klimakonferansen i Durban i 2011 ble det vedtatt at Kyotoprotokollen blir videreført i en ny forpliktelsesperiode etter 2012. Dette endte med at flere industriland erklærte at de ikke vil gå inn i en ny forpliktelsesperiode, og Canada besluttet å tre ut av Kyotoprotokollen. Det ble også besluttet å starte en prosess for å forhandle frem en juridisk bindende avtale som skal omfatte alle land, Durban-plattformen. I tillegg ble det besluttet å operasjonalisere Det Grønne klimafondet, om har potensial til å bli en hovedkanal for klimafinansiering i utviklingsland (Meld. St.21, 2011-2012).

Det vi ser som en rød tråd gjennom denne forhandlingsprosessen fra 2007 og til i dag er at skillet mellom industriland og utviklingsland blir stadig mindre. Dette er viktig for å finne effektive løsninger på klimaproblemet. Hele målet med disse forhandlingene er å til slutt komme frem til en internasjonal klimaavtale som omfatter absolutt alle land, og som effektivt skal bremse ned den globale oppvarmingen.

Norsk klimapolitikk

Norge er et land som vil føre en offensiv klimapolitikk, og være en pådriver for en ambisiøs klimaavtale med bindende forpliktelser for alle land. Det er viktig å redusere de nasjonale utslippene, og vi bruker et bredt sett av virkemidler for å oppnå dette. Målet er en langsiktig omstilling av Norge til å bli et lavutslippssamfunn. Et hovedmoment er at vi skal bidra til å omstille norsk næringsliv i en klimavennlig retning, og at teknologiutvikling derfor står sentralt.

I Stortingsmelding nr.34 fra 2006-2007 presenterer Regjeringen noen langsiktige mål. De vil at Norge fram til 2020 påtar seg en forpliktelse om å kutte de globale utslippene av klimagasser tilsvarende 30 prosent av Norges utslipp i 1990, og at Norge skal være et karbonnøytralt i 2050.

Prinsippene og kriteriene bak disse målene er styringseffektivitet og kostnadseffektivitet. Disse to prinsippene står sentralt i utformingen av virkemidler i miljøpolitikken. Det er

viktig at målene nås med størst mulig grad av sikkerhet. Styringseffektivitet vil da si at virkemiddelet som blir brukt for å nå målet skal føre til økt sikkerhet. Dette er ikke minst viktig i forhold til internasjonale forpliktelser. Når det gjelder utslipp av klimagasser, er styringseffektivitet knyttet til at Norge som land oppfyller sin Kyoto-forpliktelse gjennom en kombinasjon av Kyoto-mekanismer og nasjonale virkemidler. Det er også viktig å bruke virkemidler med høy styringseffektivitet for å implementere teknologi som enda ikke er kommersialisert. Kostnadseffektivitet oppnås hvis beslutningstakere i samfunnet stilles overfor de samme drivkreftene til å redusere sine miljøutslipp. Et virkemiddel her kan være en gjennomgående miljøavgift, som må korrigeres fra år til år slik at myndighetene vil kunne korrigere avvik mellom forventede og faktiske utslipp. Virkemidlene som blir brukt må i størst mulig grad utløse tiltak som gir størst mulig utslippsreduksjon for de ressursene som settes inn. Hvis vi går bort fra dette vil samfunnet måtte gi avkall på unødvendig mye velferd på andre områder for å nå sine miljøpolitiske mål. En annen ting som skaper kostnadseffektivitet er internasjonal kvotehandling. Det kan bidra til at det dannes en internasjonal pris på klimagassutslipp og dette fører til kostnadseffektivitet over landegrensene. I FNs klimakonvensjon understrekes det at klimapolitiske tiltak og klimapolitikk generelt må være kostnadseffektive for å oppnå størst mulig global gevinst til minst mulig pris. Dette medfører at en kollektivt kan sette seg høyere mål. (St.meld.nr.34 2006-2007)

Norge vil også bidra til å begrense utslippsveksten i andre land. Regjeringen har fastslått at utslippsforpliktelsen gjennom Kyotoprotokollen skal oppnås ved nasjonale tiltak og bruk av Kyotomekanismer. Gjennom Den Grønne utviklingsmekanismen (CDM) og Felles gjennomføring skal Norge bidra til å redusere utslippene i andre land gjennom kjøp av kvoter. Regelverket under Kyotoprotokollen tilsier at prosjekter i andre land vil medføre viktige tilleggseffekter utover de rent klimamessige effektene. Det å føre prosjekter i andre land vil gjennom Kyotoprotokollens mekanismer føre til bærekraftig utvikling og teknologioverføring. Gjennom Den Grønne utviklingsmekanismen er det et krav om at slike prosjekter skal bidra til bærekraftig utvikling. I tillegg til bruk av fleksible mekanismer vil Norge bidra til å redusere utslippene i de store utslippslandene blant utviklingslandene. Samarbeidsavtaler er allerede inngått med blant annet Kina, India, Indonesia, Sør-Afrika og Brasil. Her vil norsk næringslivs kunnskap og teknologi kunne bidra positivt, og det vil med bruk av bistandsmidler blant annet legges vekt på overføring av teknologi knyttet til fangst og lagring av CO₂, økt forskningssamarbeid, økt samarbeid

om fornybar energi og effektivisering og norske statlige og private investeringer i CDM-prosjekter. (St.meld.nr.34 2006-2007)

Et annet viktig mål er å hjelpe utviklingslandene å tilpasse seg klimaendringene. Dette fordi i verdens fattigste land er de i større grad enn resten av verden avhengige av landbruk og naturressurser som sitt livsgrunnlag. I dagens situasjon med klimaendringer er de dermed mer sårbare. Selv om Norge og EU har som målsetting å begrense den globale temperaturen til maksimalt 2 °C i forhold til før-industrielt nivå. Selv om dette målet blir oppnådd vil verdens fattigste regioner rammes hard. For de fleste utviklingslandene er klimaendringene allerede så store at det hemmer den økonomiske veksten og utviklingen i landet. Det er derfor viktig å gjøre den nasjonale økonomien i disse landene uavhengige av endringer i klima, spesielt nedbør. Afrika er et land som bidrar minst til den globale oppvarmingen, men rammes hardest. Derfor har regjeringen tatt initiativ til å kartlegge og forbedre sin kunnskap om sårbarhet og konsekvenser overfor klimaendringer i det sørlige og østlige Afrika. (St.meld.nr.34 2006-2007)

Gjennom mange år har Norge vært blant de landene med de sterkeste klimapolitiske virkemidlene. I Meld. St.nr.21 fra 2011-2012 viser regjeringen til at det er stor usikkerhet knyttet til når verden får på plass en bred og tilstrekkelig ambisiøs klimaavtale. Klimaproblemene kan bare løses internasjonalt, men det meste av den konkrete politikken skjer nasjonalt. Det har forekommet bred politisk enighet i Norge om at det enkelte land på føre en aktiv nasjonal politikk for å redusere klimagassutslippene, og det har Norge tatt ansvar for ved å sette seg ambisiøse mål. Siden den forrige klimameldingen kom ut, ser vi at Norge vil gjennom den nye klimameldingen redusere utslippene med opp mot 5 millioner tonn CO₂ innen 2020.

Norges posisjon i internasjonale klimaforhandlinger

I avsnittet om norsk klimapolitikk ser vi at Norge hele tiden har vært klar på at stater selv må iverksette klimatiltak og virkemidler for å nå de internasjonale klimamålsettingene. I tillegg ser vi at USA ikke har ratifisert Kyotoprotokollen og at Canada har trukket seg ut. Dette er et tegn på at nasjonalstaten fortsatt er sterk og at staters suverenitet fortsatt spiller en stor rolle. Det er enda ikke obligatorisk å underlegge seg internasjonale klimaavtaler, men de fleste landene gjør det fordi de føler at klimaendringene og global oppvarming er noe som må reduseres. Hvis vi ser på denne situasjonen i et hyperglobalistisk perspektiv, så har USA og Canada for mye makt. Dermed har nasjonalstaten også for mye makt, og hindrer derfor det internasjonale klimaarbeidet. Visjonen til hyperglobalistene er at alle verdens land underlegges en rettslig bindende avtale som gjør at de internasjonale organene, som for eksempel FN, får mer makt. Dette er spesielt viktig i klimasammenheng, fordi uansett hvor utslippene forekommer vil det berøre oss alle. USA som slipper ut mest klimagasser i verden har altså ikke ratifisert Kyotoprotokollen, og slipper dermed unna ganske mye av prisen det koster å slippe ut klimagasser. Skeptikerne vil påstå at det er nødvendig med en sterk og uavhengig nasjonalstat. Det underbygger påstanden om at for eksempel USA og Canada har rett til å motsette seg FNs krav og regler som fulgte med Kyotoprotokollen. Det er staten som selv bestemmer over sitt eget territorium, og hvis kravene fra internasjonale organer ikke er tilfredsstillende så kan de nekte å delta. Mange vil påstå at FNs inngripelse i hvordan hver enkelt nasjonalstat skal utføre sin klimapolitikk vil medføre en svekket nasjonalstat. Det som spiller en rolle i denne sammenhengen er økonomi. Det å praktisere en optimal klimapolitikk er kostbart, og vil medføre kutt i andre sektorer.

Som vi ser i avsnittet om norsk klimapolitikk er Norge skeptiske til at verden kommer til å få på plass en bred og tilstrekkelig klimaavtale med det første. Dette er fordi nasjonalstatens suverenitet fortsatt er sterk og dette svekker hyperglobalistenes tese om at nasjonalstaten er i ferd med å forsvinne. Skal verden bli helt og holdent globalisert må samtlige stater gi fra seg makt på enkelte områder, og når det gjelder klimapolitikk er dette vesentlig. Hyperglobalistene legger også vekt på nyvinninger innenfor teknologien. Dette blir understreket av de fleksible mekanismene under Kyotoprotokollen som oppfordrer til samarbeid og teknologioverføring mellom landegrensene for å sammen redusere klimagassutslippene.

Skeptikerne mener at offentlig politikk og statlige inngrep er viktige forutsetninger for at det internasjonale samfunnet skal fungere. De kritiserer hyperglobalistenes teori om at vi er inne i en kvalitativ ny tilstand, og mener at det vi opplever i dag ikke er noe mer globalisering enn det som foregikk i siste del av det 19. århundre. Vi kan kanskje si at innenfor det økonomiske feltet kan det stemme, men når det gjelder økologisk globalisering er vi inne i en ny epoke. Samarbeidet om internasjonale klimaforhandlinger ble ikke satt ordentlig på dagsorden før FNs klimapanel ble opprettet i 1998, og interessen og behovet for slike samarbeid har blitt mer og mer nødvendig etter hvert som konsekvensene av global oppvarming har blitt avdekket.

Så hvor viktig er egentlig nasjonalstatens rolle? Vi ser helt klart i Stortingsmeldingene at nasjonalstaten er viktig. Den er også sterk, i og med at det ikke har blitt opprettet en internasjonal klimaavtale som er ratifisert av samtlige land. Det er veldig forskjellig hvor sterk hver enkelt nasjonalstat er, og vi ser for eksempel at USA kan motsette seg FN ved å ikke ratifisere Kyotoprotokollen. Et mindre land med mindre innflytelse ville kanskje hatt problemer med å gjøre det samme. Så da blir spørsmålet om nasjonalstaten må svekkes for å oppnå internasjonal enighet i klimaforhandlingene. Hyperglobalistene mener at nasjonalstaten må ha en mindre rolle i den store sammenhengen. Hvis det hadde eksistert et politisk overhode i det internasjonale samfunnet ville det kanskje blitt enighet om en felles klimaavtale, men da ville de små landene og statene forsvinne i mengden.

Skeptikerne mener at hvis dette hadde skjedd ville vi oppnå en skjev fordeling, nesten et «urettferdig» system, og det ville ikke fungert i lengden (Claes, Hveem, Tranøy 2006). Vi kan godt si at internasjonale klimaforhandlinger er avhengige av at nasjonalstaten består fordi det vil skape en mer rettferdig internasjonal klimapolitikk. Det er også viktig at ikke industrilandene overkjører utviklingslandene. Det kan tenkes at utviklingslandene hadde fått enda bedre utgangspunkt for økonomisk vekst og bærekraftig utvikling hvis USA også hadde bidratt i prosjekter gjennom fleksible mekanismer under Kyotoprotokollen. Det vi ser gjennom disse mekanismene er at sterke stater er nødvendig for at verdensøkonomien og verdensutviklingen skal bli bedre. Det ser vi med eksemplet der Norge bidrar til utviklingsprosjekter i utviklingsland gjennom finansiell støtte.

Som en konklusjon vil jeg si at teoriene til hyperglobalistene og skeptikerne gjør det vanskelig å finne ut om nasjonalstaten skal bestå eller ikke. Det er mange momenter som tilsier at vi trenger litt fra begge teoriene for å øke det internasjonale samarbeidet mot en internasjonal klimaavtale der samtlige land er med. For det første så må nasjonalstatens makt bli svekket for at det skal være mulig å opprette en slik rettslig bindende avtale. Det

er land i verden som har alt for mye makt, og som skaper problemer for dette samarbeidet. Så det ideelle for et internasjonalt samarbeid ville være hvis nasjonalstatens rolle var veldig svak, og et internasjonalt panel regulerte det som har med klimapolitikk å gjøre. Det vi også ser er at nasjonalstaten må bestå for å ikke få skjev fordeling i verdenssamfunnet. Vi trenger sterke nasjonalstater for å kunne hjelpe utviklingsland ut av fattigdom, og å lære dem å benytte seg av bærekraftig utvikling slik at de kan overkomme de klimaendringene som kommer. Det å kunne utvikle ny teknologi for å redusere klimagassutslipp er også viktig. Desto viktigere er det at landene kan lære av hverandre ved å utveksle denne teknologien, og dermed totalt sett bli flinkere til å redusere utslipp.

Oppsummering

I analysen har jeg prøvd å avdekke hvor sterk nasjonalstat Norge er og hvor viktig nasjonalstaten er i internasjonale klimaforhandlinger. Retningslinjene og reglene i Kyotoprotokollen spiller en viktig rolle i hvordan Norge utfører sin klimapolitikk. Vi ser at Norge er skeptiske til at verden kommer til enighet om en juridisk bindende klimaavtale der samtlige land er med, og at de derfor satser veldig på å føre en så offensiv miljøpolitikk som mulig. De fleksible mekanismene i Kyotoprotokollen er viktige retningslinjer for hvordan Norge opptrer internasjonalt. Vi ser at klimakonferansene og partsmøtene som har foregått siden 2007 har preget den norske klimapolitikken i stor grad. Norge er et foregangsland i internasjonal sammenheng, og en veldig sterk nasjonalstat. Det vi ser er at verden er avhengig av sterke nasjonalstater for å sammen kunne inngå klimaforhandlinger.

Litteraturliste

- Claes, Dag Harald, Helge Hveem og Bent Sofus Tranøy. 2006. *Økonomisk globalisering og politisk styring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Fukuyama, Francis. 1992. *The end of history and the last man*. New York: Free press.
- Hveem, Helge. 1996. *Makt og velferd. Teorier i internasjonal politisk økonomi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Miljøverndepartementet. 2007. *Norsk klimapolitikk*. St.meld.nr.34 (2006-2007). Oslo: Miljøverndepartementet.
- Miljøverndepartementet. 2012. *Norsk klimapolitikk*. Meld.st.21 (2011-1012). Oslo: Miljøverndepartementet.
- Ohmae, Kenichi. 1990. *The borderless world: Power and strategy in the interlinked economy*. London: Collins
- O'Brien, Richard. 1992. *Global financial integration: The end of geography*. New York: Council of foreign relations press.
- Jacobsen, dag Ingvar. 2005. *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Pierson, Paul. 1998. *The new politics and the welfare state*. Oxford University press.
- Tranøy, Bent Sofus, Øyvind Østerud. 2001. *Mot et globalisert Norge? Rettslige bindinger, økonomiske føringer og politisk handlingsrom*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Weiss, Linda. 1998. *Globalisation and the myth of the powerless state*. Ithaca: Cornell university press.